

Oikeusministeriölle

Viite Lausuntopyyntö 28.10.2014, OM 3/41/2014

Vantaan käräjäoikeuden lausunto luonnonsuojelu- ja ympäristörikossäännösten tarkistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä (oikeusministeriön julkaisusarja Mietintöjä ja lausuntoja 51/2014)

Tilaisuuden saaneena Vantaan käräjäoikeus lausuu seuraavaa:

Rikoslaki 48:1-3 §/terminologiasta

Mietinnön valmistelussa (s. 24) on harkittu ympäristön turmelemisen rikosnimikettä, mutta ei ole päädytty ehdottamaan siihen muutosta, muun ohella perusteluin ”Jos rikoksen nimike viittaisi pelkästään vaarantamiseen, ei nimike kuitenkaan vastaisi tilanteita, joissa rikoksella on aiheutettu vahinkoa” ja ”Nykyiseen rikosnimikkeeseen on sen säätämisen jälkeen viitattu 78 säädöksessä tai muutossäädöksessä. Kyse on siten oikeuskäytännössä vakiintuneesta rikosnimikkeestä, jonka muuttamiseen tulisi olla painavia perusteita”.

Perusteluihin ei voi yhtyä. Oikeudellisessa terminologiassa ja oikeuskäytännössä vaarantamisella on vakiintuneesti tarkoitettu myös tilanteita, joissa rikoksella on aiheutettu vahinkoa, kuten esimerkiksi liikenneturvallisuuden vaarantamisen sääntelyssä. Vaarantaminen voi yleiskielen terminä viitata sekä vain vaaran aiheuttamiseen että todellisen vahingon aikaan saaneeseen toimintaan. Sen sijaan turmeleminen viittaa kielellisenä ilmauksena pelkästään toteutuneeseen vahinkoon, eikä siihen sisälly mitään pelkästään turmelemisen vaaran aiheuttamiseen viittaavaa. Lähtökohtana olisi oltava se, että rikosnimike suoraan ilmaisee maallikollekin, mistä rikoksen tunnusmerkistössä on kysymys. Näin ollen rikosnimike ei vastaa lain sisältöä ja nyt olisi tilaisuus sitä tarkentaa näillä sekä Tia-Laine-Ylijoki-Laakson, Heidi Nummelan ja Heli Jutilan eriävissä mielipiteissä esitetyillä perusteilla. Rikosnimike nykyisellään on niin epäselvä, etteivät aikaisemmat säädösviittaukset voi olla esteenä nimikkeen selventämiselle.

Rikoslaki 48:2 §; törkeä ympäristön turmeleminen

Mietinnön mukaan törkeän ympäristön turmelemisen tunnusmerkistöä muutettaisiin siten, että tunnusmerkistöön lisätään tunnusmerkit:

- ”1)tavoitellaan huomattavaa taloudellista hyötyä” ja
- ” 2)rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti”.

Mietinnön mukaan tunnusmerkistöstä poistettaisiin nykyinen 2) kohta ”rikos tehdään (aikaisemmassa 1), ehdotetussa 3) kohdassa) tarkoitettun menettelyn johdosta saadusta viranomaisen määräyksestä tai kiellostahuolimatta”; mainittu kohta kuuluu:

-”ympäristölle tai terveydelle aiheutettu vahinko tai vahingon vaara on erityisen suuri ottaen huomioon aiheutetun tai uhkaavan vahingon pitkäaikaisuus, laaja ulottuvuus tai muut seikat...”.

Perusteluissa todetaan, että kohta ehdotetaan poistettavaksi, koska kohdassa tarkoitettut tilanteet sisältyvät merkittävältä osin ehdotettuun erityistä suunnitelmallisuutta koskevaan ankaroittamisperusteeseen ja niitä koskevat myös rikoslain yleisen osan säännökset. Edelleen mietinnössä todetaan muutoksen olevan lähinnä teknislouontoinen, eikä tarkoituksena ole muuttaa rangaistussäännöksen asiallista soveltamisalaa. Tar-

koituksena ei myöskään ole asiallisesti muuttaa käytäntöä, jossa ne tapaukset, joissa on menetelty vastoin viranomaisen määräystä tai kieltoa, arvioidaan muita ankarammin.

Kun ympäristön turmelemisen tunnusmerkistö täyttyy joko tahallisuudella tai törkeällä huolimattomuudella, eivät mahdollisesti kaikki törkeän huolimattomuuden tunnusmerkistön täyttävät, lähinnä esimerkiksi täydelliseen välinpitämättömyyteen perustuvat, 1/3 kohdan mukaisen vaaran tai vahingon aiheuttamat teot välttämättä täytä uusien 1) ja 2) kohtien tunnusmerkistöä, jolloin säännöksen asiallinen soveltamisala tosiasiallisesti muuttuisi, mikäli aikaisempi 2) kohta poistettaisiin. Mikäli rangaistussäännöksen asiallista soveltamisalaa ei ole tarkoitus muuttaa, tulisi myös tämä säännös säilyttää.

Sinänsä uudet ehdotetut 1) ja 2) kohdat selkeyttävät lain soveltamista nyky maailmassa.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Mietinnössä todetaan, että ehdotetut muutokset eivät laajentaisi rangaistavuuden alaa, mutta törkeän luonnonsuojelurikoksen säätäminen parantaisi luonnonsuojelurikosten tutkintamahdollisuuksia ja laajentuneet pakkokeinot aiheuttaisivat jonkin verran lisätyötä tuomioistuimille ja esitutkintaviranomaisille; lisätyön arvioidaan kuitenkin olevan toteutettavissa nykyisten voimavarojen puitteissa.

Tilanne on sinänsä varmasti mietinnössä todetun mukainen; pakkokeinomahdollisuuksien lisääntymisen vaikutuksia on kuitenkin tarkasti seurattava ja tarvittaessa osoitettava asianmukaiset lisäresurssit.

Lausunnon on valmistellut käräjätuomari Jukka Huunonen.

Seppo Karvonen
laamanni